

Factsheet 2011-4

Monitor veelplegers 2011

Trends in de populatie zeer actieve veelplegers uit de periode 2003-2008

Auteurs: N. Tollenaar, A.M. van der Laan

mei 2011

Dadergroepen die zich met regelmaat schuldig maken aan veel en onder meer ernstige feiten kunnen al jaren rekenen op stevige belangstelling, zowel vanuit de wetenschap als vanuit het beleid. Werd er in de jaren negentig gesproken over 'stelselmatige daders' of over 'de harde kern', na 2000 wordt de term veelpleger gebezigd (Ferwerda, Kleemans, Korf & Van der Laan, 2003).

In de afgelopen jaren is de aanpak van veelplegers een belangrijk speerpunt van het beleid geweest. De idee was een aanzienlijke reductie in de recidive te weeg te kunnen brengen door je te richten op een hoog risicogroep van bekende daders die veel delicten plegen. In de aanpak van veelplegers zijn diverse maatregelen genomen. Deze aanpak houdt in dat veelplegers langer gedetineerd worden en langer onder toezicht komen te staan, dat de re-integratie en het toezicht wordt geïntensiveerd en dat de nazorg voor criminelen met verslavings- en/of psychiatrische problematiek wordt verbeterd. De gedachte is dat een intensieve aanpak van veelplegers een aan-

zienlijke reductie in de criminaliteit met zich mee kan brengen.

De meest actieve groep veelplegers binnen de veelplegerspopulatie, namelijk de zeer actieve volwassen veelplegers (ZAVP's), staat centraal in dit specifieke beleid. Om de omvang van deze groep en de delicten die ze plegen te volgen, ontwikkelde het WODC de Monitor Veelplegers. De monitor brengt de aantallen veelplegers in Nederland in kaart en volgt de ontwikkelingen in de tijd. Ook wordt bijgehouden welke achtergrondkenmerken en strafrechtelijke recidive zeer actieve volwassen veelplegers hebben. De meest recente metingen zijn uitgevoerd op verzoek van de directie Sanctie- & Preventiebeleid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Deze factsheet behandelt op landelijk niveau de statistieken over de zeer actieve volwassen veelplegers uit de periode 2003 tot en met 2008. De hoofdvraag die we beantwoorden, is:

Welke verschuivingen hebben zich voorgedaan in de aantallen veelplegers, hun delictgedrag, hun achtergrondkenmerken, de recidive en hun insluitingspercentage?

Box 1 Belangrijkste bevindingen

Aantal, aandeel in de totale populatie daders en recidive van de zeer actieve veelplegers (ZAVP's)

- In de periode 2003-2008 daalt het absolute aantal ZAVP's continu tot 5.152 in 2008. Dit is een daling van 12,4% t.o.v. 2003.
- Het aandeel ZAVP's in de totale populatie van volwassen verdachten is in de periode 2003-2008 gedaald van 3,1 naar 2,6%.
- Het aandeel processen-verbaal (pv's) dat voor rekening komt van de ZAVP's laat eveneens een dalende trend zien; een daling van 10,0 naar 6,9% van het totale aantal pv's, een procentuele daling van -30,6%.
- De recidive onder de ZAVP's laat na enkele stabiele jaren onder de meest recente cohort weer een lichte daling zien. Dit geldt zowel de prevalentie, frequentie als omvang van recidive. De ernst van de recidive-delicten lijkt te zijn gestabiliseerd.

Bevindingen naar achtergrondkenmerken van de ZAVP's

- In tegenstelling tot de ontwikkelingen in de totale populatie ZAVP's en die bij andere verdachtengroepen, neemt het aantal 18-24-jarigen ZAVP's in de periode 2003-2008 continu toe.
- Binnen alle herkomstgroepen laat het aandeel ZAVP's een dalende trend zien in de periode 2003-2008. De sterkste daling is zichtbaar binnen de groep Surinaamse Nederlanders (-34% t.o.v. 2003).
- Het aandeel vermogensdelicten onder de ZAVP's neemt nog steeds af en het aandeel vernieling en openbare ordedelicten en geweldsdelicten neemt verder toe.
- In de meest recente cohorten lijkt in vergelijking met oudere cohorten van ZAVP's sprake van minder verslavingsproblematiek en meer relationele en financiële problemen.
- De ZAVP's van recente cohorten (2006-2008) hebben een duidelijk minder omvangrijk crimineel verleden, gemeten in aantallen strafzaken en pv's, dan die van de oudere cohorten. De gemiddelde leeftijd en lengte van de strafrechtelijke carrière zijn echter gelijk gebleven. Er lijkt sprake te zijn van een iets minder criminele groep en dit komt ook tot uiting in een afname van de mate van insluiting. In 2008 zijn de ZAVP's minder vaak en gemiddeld voor een kortere periode ingesloten dan in 2003.

Methode van onderzoek

In Monitor Veelplegers worden registratiegegevens uit verschillende databronnen aan elkaar gekoppeld. De werkwijze is als volgt. Op basis van politieregistratiegegevens¹ wordt jaarlijks nagegaan welke personen voldoen aan de definitie van de 'zeer actieve volwassen veelpleger' (ZAVP). In het beleid gericht op de aanpak van veelplegers is deze groep als volgt gedefinieerd:

- Zeer actieve veelpleger (ZAVP): iemand van 18 jaar of ouder die over een periode van vijf jaren – waarvan het peiljaar het laatste jaar vormt – meer dan 10 pv's tegen zich zag opgemaakt, waarvan ten minste één in het peiljaar. Het peil-

jaar is het jaar waarin hij of zij als ZAVP is aangemerkt.

Door registratiegegevens van instanties als de politie, het Openbaar Ministerie (OM), reclassering en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) te koppelen, worden de personen uit de verschillende jaarcohorten² door de tijd gevolgd.

De overkoepelende doelstelling van het veelplegersbeleid is een afname van het aantal veelplegers en de delicten die ze plegen. Dit betekent dat op termijn:

- het aantal ZAVP's zou moeten afnemen;
- deze groep verhoudingsgewijs voor een kleiner deel van de geregistreerde criminaliteit verantwoordelijk is;
- zij minder vaak of minder frequent recidiveren.

In deze factsheet beschrijven we de ontwikkelingen in de achtergrondkenmerken van de ZAVP's in de

¹ We gebruiken zogenoemde *definitieve* gegevens uit het HerkenningsDienstSysteem (HKS) van de politie. Het HKS is een samengevoegde landelijke registratie van onder meer verdachtgegevens uit de politieregio's. Drie maanden na een peiljaar worden voor de eerste keer gegevens opgehaald. Deze bevatten echter nog aanzienlijke administratieve achterstanden en zijn daarom *voorlopig*. Eén jaar later worden de gegevens opnieuw bij de politieregio's opgehaald. De grootste registratieachterstanden zijn dan weggewerkt. Dit zijn de zogenoemde *definitieve* HKS gegevens welke hier worden gepresenteerd.

² Deze jaarcohorten worden gevormd door te kijken wie er in een peiljaar als ZAVP kan worden aangemerkt. Het is dus mogelijk dat in de tijd één persoon in meerdere cohorten voorkomt.

periode 2003-2008. We kijken naar de ontwikkelingen onder groepen individuen die in een bepaald peiljaar tot de ZAVP's gerekend worden, dit zijn cohorten. Hierdoor is het mogelijk de trends in carrièreverloop van groepen ZAVP's te volgen. Doordat we meerdere cohorten in de tijd volgen, kunnen we nagaan of zich veranderingen voordoen in zowel de samenstelling van cohorten als hun criminele carrièreverloop.

De Monitor Veelplegers biedt de mogelijkheid om cijfermatig en op algemeen niveau inzicht te krijgen in deze aspecten (zie verder Tollenaar et al, 2007). De monitor is niet geschikt om oorzaken van de ontwikkelingen in de populatie van veelplegers te onderzoeken. Dit betekent dat het niet mogelijk is om veranderingen in de trends toe te schrijven aan bijvoorbeeld het beleid. Enkele kanttekeningen zijn van belang. Omdat de monitor zich beperkt tot cij-

fers afkomstig uit registraties van de politie, het OM of justitie, moet rekening worden gehouden met registratie-effecten. De cijfers worden beïnvloed door bijvoorbeeld opsporings- en vervolgingsprioriteiten of prestatieafspraken met de politie (zie Wittebrood & Nieuwbeerta, 2006). Ook factoren als het opsparen van delicten om een 'zwaarder' pv te krijgen, een pv sneller insturen en veranderingen in aangiftegedrag van de slachtoffers van criminaliteit kunnen de registraties en daarmee de aantallen veelplegers en hun recidive beïnvloeden zonder dat er een verandering in de werkelijke criminaliteit hoeft te zijn opgetreden. Eveneens is het denkbaar dat door selectieve opsporings- en vervolgingscapaciteit andere groepen verdachten en daders worden gesignaleerd. Bij deze groepen zou dan eerder een pv kunnen worden opgemaakt waardoor zij sneller aan de ZAVP-definitie voldoen. Hierdoor kunnen dus ook de kenmerken van de groep ZAVP's veranderen.

Box 2 **Belangrijke begrippen**

Peiljaar: Het jaar waarin wordt gekeken of een persoon met minimaal 1 pv voorkomt in de politiegegevens en tot de ZAVP's kan worden gerekend.

Proces-verbaal (pv): Een akte van de politie waarin een persoon als verdachte wordt aangemerkt van één of meerdere delicten.

Delict: Een omschrijving van een (set) strafbare handeling(en). Delicten kunnen worden ingedeeld in overtredingen of misdrijven. In deze studie worden alleen misdrijven meegenomen.

Strafdreiging: De volgens de wet maximaal op te leggen straf bij een overtreden specifiek wetsartikel of combinatie van wetsartikelen.

Insluiting: Verblijf in een penitentiaire inrichting, forensisch psychiatrisch centrum, of detentiecentrum (vreemdelingenbewaring), soms in combinatie met verblijf in een politiecel.

Cohort: een groep van individuen die in een peiljaar tot de groep ZAVP's gerekend worden.

Resultaten

In de komende paragrafen worden achtereenvolgens de aantallen ZAVP's, hun aantallen pv's, hun achtergrondkenmerken, de door hen gepleegde delicten, insluitingspercentages en -duur en hun recidive beschreven.

Daling aantal ZAVP's zet verder door

Het aantal ZAVP's daalt al vanaf 2005 en in 2008 lijkt de afname sneller te verlopen dan in de voorafgaande jaren (tabel 1). Na de lichte stijging in 2004 is het absolute aantal ZAVP's ten opzichte van 2003 in 2008 met 12,4% gedaald. Per 1.000 volwassenen zijn er in 2008 20% minder ZAVP's dan in 2003. In 2008 is ook voor het eerst een daling waar te nemen onder het totale aantal volwassen daders. Daardoor is het aandeel ZAVP's in de totale verdachtenpopulatie nagenoeg gelijk als in 2007, namelijk 2,6%.

Relatief aandeel jaarlijkse processen verbaal stabiliseert

Het jaarlijks aantal opgelegde pv's biedt inzicht in hoe vaak bepaalde verdachtengroepen met de politie in aanraking komen. De ontwikkeling in het aantal jaarlijks opgelegde pv's is vergelijkbaar met de hiervoor besproken ontwikkelingen (tabel 2). Na een jarenlange stijging is in 2008 in de populatie van overige volwassen verdachten voor het eerst sprake van een afname ten opzichte van het voorgaande jaar (een afname van ongeveer 13.000 pv's). Onder de ZAVP's is het jaarlijkse aantal pv's in 2008 ten opzichte van 2007 absoluut gedaald, terwijl het relatieve aantal iets is toegenomen (achter de komma). Van het totale aantal pv's in de verdachtenpopulatie is het aandeel pv's opgelegd aan ZAVP's gelijk aan het voorgaande jaar (6,9%).

Het gemiddelde aantal delicten per pv is al jaren constant. De ZAVP's van 2008 hebben gemiddeld 1,5 delicten per pv. Ter vergelijking, in de totale populatie verdachten ligt het gemiddelde aantal delicten per pv rond de 1,4.

Tabel 1 Aantallen volwassen inwoners, verdachten en geregistreerde zeer actieve veelplegers in de peiljaren 2003-2008*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename	Toename
							t.o.v. 2003 (abs.)	t.o.v. 2003 (%)
Volwassen bevolking (x1.000)	12.535	12.599	12.654	12.707	12.752	12.793	258	2,1
ZAVP's	5.883	6.059	5.886	5.614	5.467	5.152	-731	-12,4
Overige volwassen verdachten	182.690	195.283	199.913	201.721	203.958	195.026	12.336	6,8
Aantal ZAVP's per 1.000 volwassenen	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	-0,1	-20,0
Aandeel ZAVP's in verdachtenbevolking (%)	3,1	3,0	2,9	2,7	2,6	2,6	-0,5	-16,1

* Meting per 31 december van het betreffende peiljaar.

Tabel 2 Trends in processen verbaal en gemiddeld aantal delicten per pv in de periode 2003-2008, voor zeer actieve veelplegers en overige verdachtenpopulatie*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename	Toename
							t.o.v. 2003 (abs.)	t.o.v. 2003 (%)
Aantal pv's ZAVP	24.386	23.336	19.075	18.035	18.136	17.305	-7.081	-29,0
Aantal pv's overige volwassen verdachten	219.373	234.304	238.657	241.800	245.558	232.727	13.351	6,1
Aandeel ZAVP's in totaal aantal pv's (%)	10,0	9,1	7,4	7,0	6,9	6,9	-3,1	-30,6
Gemiddeld aantal delicten per pv ZAVP's	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,0	-0,6

* Meting per 31 december van het betreffende peiljaar.

Minder ZAVP-vrouwen; gemiddelde leeftijd blijft constant

Tabel 3 toont de ontwikkelingen van ZAVP's naar leeftijd en sekse voor de zes cohorten in de periode 2003 t/m 2008. De meerderheid van de ZAVP's is een man. Het aandeel vrouwen is in de afgelopen vijf

jaren jaarlijks afgenomen. In 2008 is het percentage vrouwen onder de ZAVP's is ten opzichte van 2003 met 1,9% punt gedaald. Relatief is dit een grote daling (-28,6%). De gemiddelde leeftijd van ZAVP's schommelt tussen de 33 en 34 jaar.

Tabel 3 Trends naar geslacht en leeftijd van de ZAVP's uit 2003-2008

	Cohort 2003	Cohort 2004	Cohort 2005	Cohort 2006	Cohort 2007	Cohort 2008	Toename (abs.)	Toename (%)
N	5.883	6.059	5.886	5.614	5.467	5.152	-731,0	-12,4
Geslacht (%)								
man	93,4	93,5	93,9	94,7	94,5	95,3	1,9	2,0
vrouw	6,6	6,5	6,1	5,3	5,5	4,7	-1,9	-28,6
Gem. leeftijd	33,6	33,8	33,9	33,8	33,3	33,0	-0,6	-1,8

Aandeel ZAVP's daalt binnen alle herkomstgroepen

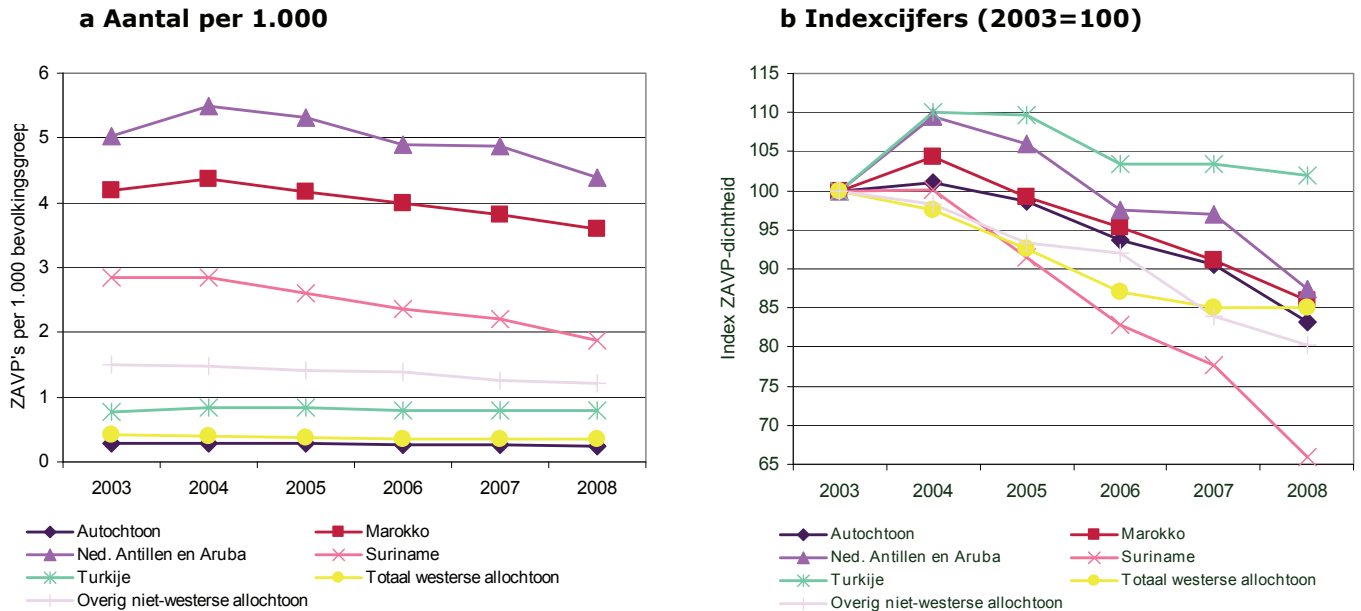
Om uitspraken te kunnen doen over de (over)vertegenwoordiging van herkomstgroepen in bepaalde verdachtengroepen en de ontwikkeling daarin over de tijd, relateren we cijfers aan bevolkingsaantallen. Er wordt dan tevens rekening gehouden met groei of krimp in de betreffende herkomstgroepen. Een maat is het aantal ZAVP's per 1.000 inwoners van die bevolkingsgroep.

Het aandeel ZAVP's is niet evenredig verdeeld over de verschillende herkomstgroepen (figuur 1a). Vooral onder de Antillianen/Arubanen, Marokkanen en Surinamers is sprake van een sterke oververtegenwoordiging van ZAVP's. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met die in de totale populatie verdachten. Ook daar zijn deze herkomstgroepen oververtegenwoordigd (zie bijv. Blom et al., 2005). De verschillen tussen de herkomstgroepen in de mate van oververtegenwoordiging zijn echter groter bij de ZAVP's dan in de totale populatie verdachten. De oververtegenwoordiging van Marokkanen, Antillianen en Surinamers in

de groep ZAVP's is minimaal twee keer zo groot als in de totale populatie van verdachten. Deze oververtegenwoordiging van Marokkanen en Antillianen laat tot aan respectievelijk 2006 en 2007 een stijgende lijn zien en stabiliseert daarna (tabel 1 in bijlage).

In figuur 1b zijn de ontwikkelingen in het aantal ZAVP's per 1.000 volwassenen uitgedrukt in procentuele toe- of afname (indexcijfers). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat bij de groepen met kleine aantallen ZAVP's per 1.000 inwoners een lichte stijging zorgt voor een grotere verandering in indices dan bij de groepen met grotere aantallen ZAVP per 1.000 inwoners. Het aandeel ZAVP's daalt zeer sterk onder Surinamers, in het bijzonder in het laatste jaar. Ten opzichte van 2003 is in 2008 dit aandeel met meer dan een derde gedaald. Met uitzondering van de Turken is er onder alle herkomstgroepen sinds 2004 sprake van een afname in het aantal ZAVP's per 1.000.

Figuur 1 Aantal ZAVP's per 1.000 volwassenen van herkomstgroep, 2003-2008

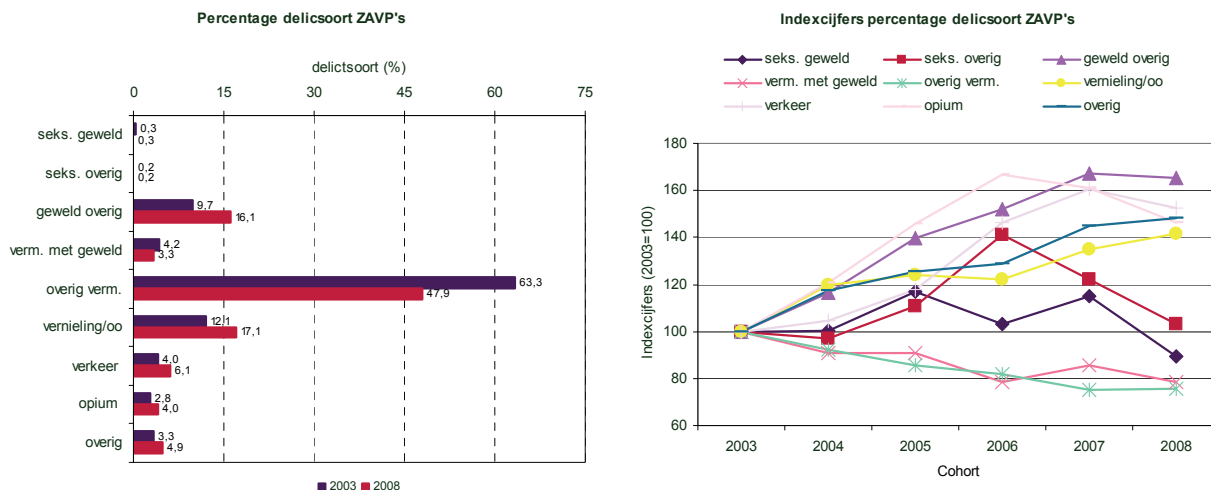
Aandeel vermogensdelicten ZAVP's daalt substantieel
 ZAVP's worden hoofdzakelijk als verdachte van vermogensdelicten opgepakt. Dit is ook in 2008 het geval, maar het aandeel vermogensdelicten zonder geweld onder de ZAVP's daalt sinds 2003 (met bijna een kwart, zie figuur 2). Ook de vermogensdelicten met geweld laten een soortgelijke sterke daling zien. De sterkste stijging zijn te zien in 'overige geweldsdelicten', verkeers- en opiumwetdelicten. Deze trends dalen echter weer na 2006/2007. Verhoudingsgewijs blijven de aandelen 'overig', 'overige geweldsdelicten'³ en 'vernietiging en openbare orde'-delicten sterk stijgen. De trends van de verhouding seksuele en seksuele geweldsdelicten laten een grillig beeld zien. Dit komt omdat het om kleine aantallen gaat.

³ Dit zijn de geweldsdelicten exclusief seksuele delicten.

Crimineel verleden ZAVP-cohorten steeds minder omvangrijk

Het criminele verleden van de verschillende cohorten is in de tijd aan het veranderen (tabel 4). De gemiddelde aantallen pv's en strafzaken uit het criminele verleden van ZAVP's zijn sterk gedaald evenals de gemiddelde strafdreiging van de delicten in de strafzaken uit de voorgeschiedenis. Er is een duidelijke verschuiving zichtbaar in de criminele carrière van de ZAVP's. De ontwikkelingen wijzen op een verschuiving naar een jongere groep ZAVP's, die gemiddeld minder vaak een pv opgelegd hebben gekregen, met een minder omvangrijk crimineel verleden en met minder ernstige feiten. Kortom, in 2008 is sprake van een jongere en minder zware groep ZAVP's dan in 2003.

Figuur 2 Verdeling van de delictsoorten gepleegd door ZAVP's (%) in peiljaren 2003-2008

Tabel 4 Trends in leeftijd eerste pv/strafzaak en criminele achtergrondkenmerken ZAVP's 2003-2008

	Cohort 2003	Cohort 2004	Cohort 2005	Cohort 2006	Cohort 2007	Cohort 2008	Toename (abs.)	Toename (%)
Nmax	5.883	6.059	5.886	5.614	5.467	5.152		
Gem. leeftijd eerste pv	18,6	18,5	18,4	18,4	18,2	18,3	-0,2	-1,2
Aantal jaar sinds eerste strafzaak	16,0	16,3	16,5	16,5	16,2	15,9	-0,2	-0,9
Gem. aantal pv's	43,5	43,3	41,9	40,1	38,2	36,4	-7,1	-16,3
Gem. aantal strafzaken	39,8	39,3	37,6	35,5	33,4	31,6	-8,2	-20,5
Gem. strafdreiging* verleden	1495,0	1471,2	1457,6	1436,7	1426,3	1415,0	-80,0	-5,4

* Voor een toelichting, zie box 2.

De aard van problemen op leefgebieden licht veranderd

De reclassering screent de ZAVP's op de aanwezige problematiek op verscheidene leefgebieden zoals verslaving, huisvesting, of financiën. Dit doet zij wanneer zij een plan van aanpak⁴ voor een ZAVP opstelt. De informatie over al dan niet aanwezige problemen op verschillende leefgebieden wordt geregistreerd in het landelijke cliëntvolgsysteem (CVS). Hierbij moet worden opgemerkt dat de reclassering in de recente jaren in toenemende mate gebruik is gemaakt van de risicoinschattingsschalen (RISC)⁵

⁴ Een plan van aanpak wordt onder meer opgesteld voor het leveren voor een voorlichtings- of adviesrapportage, het executeren van een taakstraf, het uitvoeren van een toezicht vanwege een justitiële beslissing of het toeleiden naar een erkende zorginstelling.

⁵ Een probleem is dat met de komst van de risicoinschattingsschalen (RISC) het CVS onder meer op de probleemgebieden steeds

hetgeen heeft geleid tot een toename van ontbrekende gegevens in het CVS over de problematiek. Met behulp van multiële imputatiemethoden⁶ is getracht toch een meer compleet beeld te krijgen. In Tabel 5 staan de probleemgebieden van de ZAVP uit

slechter gevuld wordt, terwijl nog niet voor iedere veelpleger RISC-gegevens voorhanden zijn. Bovendien is de RISC zo fundamenteel anders gescoord dan de gegevens in het CVS dat deze gegevens niet als aanvulling op de CVS-gegevens kunnen worden gebruikt.

⁶ De switching regression methode van van Buuren, Boshuizen en Knook (1999) is toegepast. Dit is een manier om missende waarden te schatten uit de waarden van kenmerken die wel bekend zijn. De aanname hierbij is dat de ontbrekende waarden missing at random zijn (MAR). Dit betekent dat het al dan niet missing zijn afhankelijk is van enkel de kenmerken die ook gemeten zijn. De volgende kenmerken zijn gebruikt: de vijf probleemgebieden zelf, leeftijd, aantal eerdere justitiecontacten, aantal eerdere antecedenten, leeftijd 1e strafzaak, veroordelingsdichtheid, etniciteit, sekse, gemiddelde maximale strafdreiging in het verleden, opleidingsniveau en stedelijkheid woongemeente. Het gemiddelde van vijf imputatiesamples is genomen.

de periode 2003-2008 die gerapporteerd werden bij het opmaken van de plannen van aanpak van de reclassering.

Met enige voorzichtigheid⁷ kunnen we opmerken dat er sprake lijkt van de volgende trends:

- Er lijkt een lichte afname in de registratie van verslaving en gemiddeld een lichte toename in de registratie van psychische gezondheidsproblemen.
- Daarnaast signaleren we ook een toename in de mate waarin relationele en financiële problemen bij veelplegers worden gesignaleerd.

⁷ In de tijd is het aantal veelplegers waarover informatie mist flink toegenomen. We corrigeren hier gedeeltelijk voor middels de imputatie, maar die blijft afhankelijk van de aanwezige gegevens.

Tabel 5 Probleemgebieden in de plannen van aanpak van ZAVP's in 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
N	5.708	5.934	5.790	5.519	5.375	5.046
Probleemgebied aanwezig						
<i>ja gescoord in PVA (%)</i>						
Verslaving	72,4	72,7	69,4	70,7	67,3	66,6
Psychische gezondheid	38,5	40,6	41,1	40,1	40,2	42,8
Huisvesting	43,4	45,4	44,3	46,7	45,8	41,4
PV Financiën	43,7	43,5	44,8	48,7	46,8	48,4
Lichamelijke gezondheid	18,9	18,1	20,4	23,2	20,1	22,1
Relaties	36,3	39,4	40,2	43,0	42,0	42,9

Noot: De percentages zijn uitgerekend op door multivariate imputatiesampling aangevulde gegevens.

Insluiting ZAVP's daalt verder

In figuur 3 staan voor de verschillende cohorten het percentage ZAVP's afgebeeld die in een peiljaar minimaal 1 dag gedetineerd zijn geweest (rechter-as) en de som van het aantal maanden dat ingesloten ZAVP's binnen het peiljaar vastzaten (linker-as). Uit de figuur blijkt dat het percentage ingesloten ZAVP's een piek bereikte in 2005. Het percentage ZAVP's dat is ingesloten laat na 2005 een daling zien. Deze trend zet door in 2008. Ruim 83% van de ZAVP's was in 2005 minimaal 1 dag ingesloten. Dit percentage is gedaald naar 75% in 2008. Wanneer ZAVP's ingesloten worden, wordt men gemiddeld rond de drie maanden ingesloten⁸. Ook dit gemiddelde daalt sinds 2005.

In de figuren 4a en 4b is de informatie uit figuur 3 voor ieder cohort uitgebreid met het percentage ZAVP's dat in de jaren erna is ingesloten. Met deze figuren kunnen zowel *tussen* als *binnen* de cohorten over maximaal zes jaar vergelijkingen worden gemaakt.

Als we het insluitingspercentage *tussen cohorten* vergelijken (de verschillend gekleurde staafjes bin-

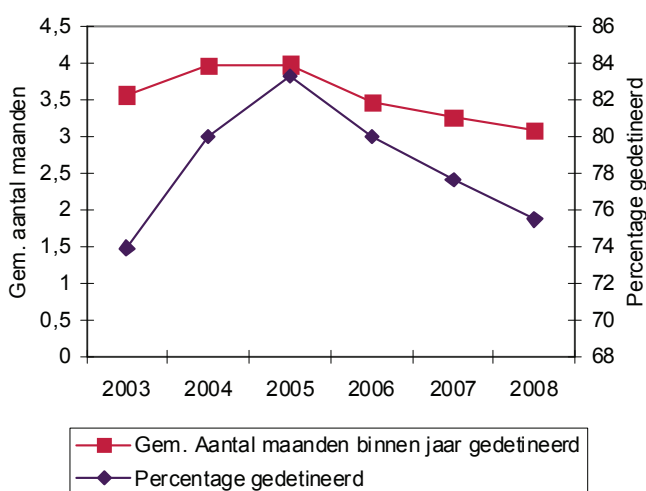
⁸ Het gaat hierbij om het aantal dagen dat is doorgebracht in de justitiële inrichting. Alleen als een verblijf in de politiecel aansluit met een verblijf in voorlopige hechtenis en/of een detentie dan wordt dat verblijf ook meegerekend

nen een peiljaar, in beide figuren omkaderd) dan zien we dezelfde dalende trend als in figuur 3. Ook in de jaren na het peiljaar daalt het percentage ingesloten ZAVP's.

Een vergelijking over de tijd *binnen* cohorten (aangegeven in kolommen met dezelfde kleur) biedt zicht op het carrièreverloop van cohorten ZAVP's in de tijd. Wanneer we de ontwikkelingen in de tijd binnen de cohorten bekijken dan is in figuur 4a te zien dat voor ieder cohort het percentage ingesloten ZAVP's met het verloop van de jaren afneemt. Dit is onder andere te verklaren doordat niet iedere veelpleger recidiveert en de strafrechtelijke carrières van ZAVP's op den duur afneemt omdat ze ouder worden. Uit figuur 4b blijkt dat, afgezien van een initiële stijging bij de cohorten 2003 en 2004, met de jaren het gemiddeld aantal dagen van insluiting afneemt.

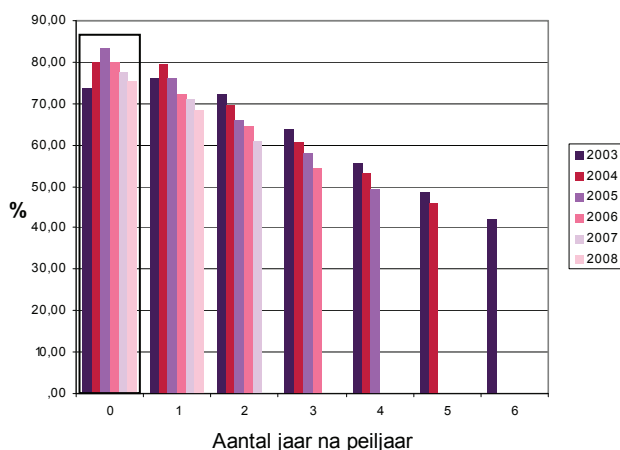
De dalingen in de tijd in de percentages ZAVP's dat wordt ingesloten en gemiddelde insluitingsduur sluiten aan bij de resultaten over de criminele carrièrekenmerken (tabel 2). In elk volgend cohort lijkt er sprake te zijn van een iets minder criminele doelgroep en binnen ieder cohort lijkt er in de tijd ook sprake van een afname van de ernst van de strafzaken.

Figuur 3 Percentage ingesloten ZAVP in peiljaar en gemiddelde cumulatieve verblijfsduur* naar peiljaar

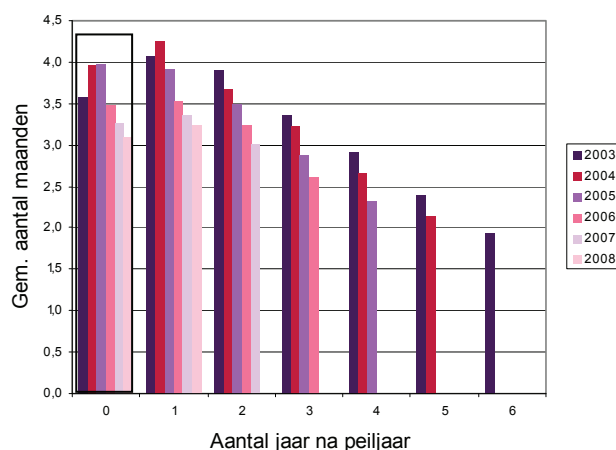

* De cumulatieve verblijfsduur is het totale aantal opgetelde maanden dat een persoon is ingesloten binnen 1-1 en 31-12 van het betreffende jaar.

Figuur 4a Percentage ZAVP's dat minimaal 1 maal ingesloten is, naar cohort en jaar na peiljaar

Figuur 4b Gemiddeld cumulatief aantal maanden dat ingesloten ZAVP's zijn ingesloten, naar cohort en jaar na peiljaar

Box 3 Aantal jongvolwassenen (18-24-jarigen) onder ZAVP's in de periode 2003-2008

In deze factsheet besteden we extra aandacht aan de ZAVP's binnen de leeftijdsgroep 18-24-jarigen. In tegenstelling tot de recente afname in aantallen bij andere verdachtengroepen, blijkt het aantal ZAVP's in deze leeftijdsgroep nog steeds toe te nemen (tabel B1). In de periode 2003-2008 is het aandeel 18-24-jarigen onder de ZAVP's flink gestegen van 18,8% naar 27,1%. In absolute aantallen zijn er in 2008 293 personen bijgekomen, een stijging 26,5% ten opzichte van 2003.

Tabel B1 Aantal en aandeel jongvolwassenen onder de ZAVP's uit de periode 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename abs.	Toename (%)
18-24-jarige overige veelpleger ^a	1.359	1.510	1.459	1.597	1.718	1.772	413	30,4
18-24-jarige ZAVP	1.104	1.186	1.202	1.239	1.351	1.397	293	26,5
% van verdachten	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,1	19,2
% van ZAVP	18,8	19,6	20,4	22,1	24,7	27,1	8,3	44,5

^a 11 of meer antecedenten ooit, maar niet 11 of meer antecedenten in de afgelopen vijf jaar.

Om een beeld te krijgen van de samenstelling van deze groep en of deze over de periode 2003-2008 veranderd is, is een aantal achtergrondkenmerken weergegeven in tabel B2 en B3.

Uit tabel B2 is af te lezen dat in de tijd de gemiddelde leeftijd, carrière duur en startleeftijd niet zijn veranderd. Wel is het gemiddeld aantal strafzaken (-2,8) en antecedenten (-1) dat men in het verleden heeft opgebouwd afgenomen, evenals de gemiddelde maximale strafdreiging van strafzaken in hun verleden (-126,5 dagen). Verder blijkt uit de tabel dat de ISD-maatregel ook in enige mate wordt opgelegd aan jongvolwassenen ZAVP's. Van de 18-24-jarigen die in 2003 tot de groep ZAVP's kon worden gerekend, hebben er 97 in de periode 2004 t/m 2010 ooit een ISD-maatregel opgelegd gekregen. De afname in de latere jaren komt vooral door een beperkte observatietermijn en niet doordat er relatief minder ISD-maatregelen worden opgelegd. Deze latere cohorten hebben minder tijd gehad om een ISD-maatregel opgelegd te krijgen.

Tabel B2 Leeftijd en criminele achtergrondkenmerken jongvolwassen ZAVP's uit de periode 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename abs.	Toename (%)
Leeftijd	21,4	21,3	21,3	21,3	21,2	21,2	-0,2	-0,9
Carrièreleugte	6,8	6,8	6,8	6,8	6,7	6,7	-0,1	-1,9
Leeftijd inschrijving 1e strafzaak	15,5	15,5	15,5	15,4	15,5	15,5	-0,1	-0,4
Aantal eerdere strafzaken	15,2	14,4	13,3	12,9	12,4	12,4	-2,8	-18,5
Gemiddelde maximale strafdreiging in verleden in dagen	1.689,1	1.650,5	1.616,3	1.582,4	1.581,6	1.562,7	-126,5	-7,5
Leeftijd 1e delict	14,8	14,7	14,6	14,7	14,7	14,8	0,0	0,1
Aantal eerdere antecedenten	18,2	17,9	17,3	17,3	17,2	17,2	-1,0	-5,4
Aantal ISD-maatregelen ooit opgelegd ^a	97	97	80	77	50	38		

^a Het gaat hierbij om aantallen ISD-maatregelen van jovo-ZAVP's die ze in de periode oktober 2004 t/m juni 2010 opgelegd hebben gekregen. Dit betekent dat jovo-ZAVP's uit 2003 een aanzienlijk langere tijd hebben gehad om een ISD-vonnis te krijgen dan die uit 2008.

Uit tabel B3 blijkt vooral dat het aandeel Antillianen/Arubanen en Turken onder de 18-24-jarigen ZAVP's is gestegen. Omdat dit absoluut kleine aantallen betreffen, blijft het percentage in de totale groep 18-24-jarigen ZAVP's klein.

In de periode 2003-2008 zijn de grootste verschuivingen waarneembaar in de arbeidspositie en het gevolgde onderwijs. Het percentage 18-24-jarigen ZAVP's dat geregistreerd staat als werkloos of arbeidsongeschikt daalt van 70% tot 56%. Het percentage dat onderwijs volgt is toegenomen (van 4,6% naar 8,3%), waarbij met name sprake is van een stijging in het aandeel ZAVP's dat minimaal onderwijs op havo-niveau heeft genoten.

De aanwezige problematiek onder de jongvolwassen ZAVP's is in de tijd naar verhouding constant. De enige twee uitzonderingen hierop vormen de toenames in de aandelen ZAVP's met relatie- en psychische problematiek. In vergelijking met de gehele groep ZAVP (tabel 5) komt verslaving minder vaak voor, terwijl psychische problemen juist vaker voorkomen onder jongvolwassen ZAVP's.

Tabel B3 Sekse, etniciteit, arbeidspositie, opleidingsniveau en problematiek jongvolwassen ZAVP's uit de periode 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename abs.	Toename (%)
	1.104	1.186	1.202	1.239	1.351	1.397		
<i>Sekse (%)</i>								
Man	97,6	96,9	97,2	97,2	97,5	98,1	0,5	0,5
Vrouw	2,4	3,1	2,8	2,8	2,5	1,9	-0,5	-22,1
<i>Etniciteit (%)</i>								
Nederland	41,2	41,7	44,8	42,7	43,6	41,8	0,5	1,3
Marokko	27,5	27,0	24,6	25,3	25,0	24,2	-3,3	-12,0
Ned. Antillen en Aruba	3,8	3,8	4,2	3,6	4,6	5,4	1,6	43,1
Suriname	6,7	6,1	4,9	5,7	6,1	5,6	-1,0	-15,7
Turkije	4,4	4,8	5,2	5,6	4,2	5,6	1,3	29,3
Overig westers	7,4	7,6	7,4	8,2	8,2	7,8	0,5	6,5
Overig niet-westers	9,0	8,7	8,7	8,9	8,2	9,4	0,4	4,8
Overig/onbekend	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	-21,4

Tabel B3 (vervolg)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Toename abs.	Toename (%)
<i>Arbeidspositie (%)</i>								
Werkloos/(gedeeltelijk) arbeidsongeschikt	70,5	67,0	66,4	60,2	57,0	55,7	-15	-20,9
Los/vast werk	13,0	14,1	14,3	14,7	15,9	14,1	1,1	8,5
Heeft werk	1,4	0,8	1,0	1,3	1,1	1,0	-0,4	-28,6
Schoolgaand	4,6	5,1	6,3	8,2	7,9	8,3	3,7	80,4
Overig	5,0	5,3	4,9	5,0	4,4	4,7	-0,3	-6,0
Niet ingevuld	5,5	7,7	7,0	10,7	13,6	16,2	10,7	194,5
<i>Opleidingsniveau (%)</i>								
Geen (vervolg)onderwijs	21,3	23,1	21,3	21,3	21,1	19,6	-1,6	-7,6
Lager vervolgonderwijs zonder diploma	42,8	39,4	40,8	37,7	35,4	34,7	-8,1	-18,9
Lbo, (m)ulo, mavo	15,8	14,9	15,5	15,3	15,0	12,8	-3,0	-19,2
havo/vwo/mbo/hbo/wo	10,6	10,9	11,1	13,2	13,1	14,6	4,0	37,6
Niet ingevuld	4,5	6,3	5,6	8,7	11,3	13,5	8,9	196,3
Onbekend ^a	4,9	5,3	5,7	3,7	4,1	4,8	-0,2	-3,4
<i>Problematiek (%)</i>								
Verslaving	50,2	50,7	48,2	53,5	50,9	52,9	2,7	5,4
Psychisch	39,2	41,2	42,4	42,8	44,2	45,9	6,7	17,1
Huisvesting	37,4	40,6	38,3	44,7	45,1	36,9	-0,5	-1,3
Financieel	47,1	45,2	47,1	51,9	51,0	52,1	5,0	10,6
Lichamelijk	12,8	11,0	13,9	21,1	16,1	18,8	6,0	46,9
Relaties	38,8	43,3	42,9	50,6	48,7	47,7	8,9	22,9

^a Onbekend is een werkelijke waarde in CVS en wordt dan ook als valide meegenomen.

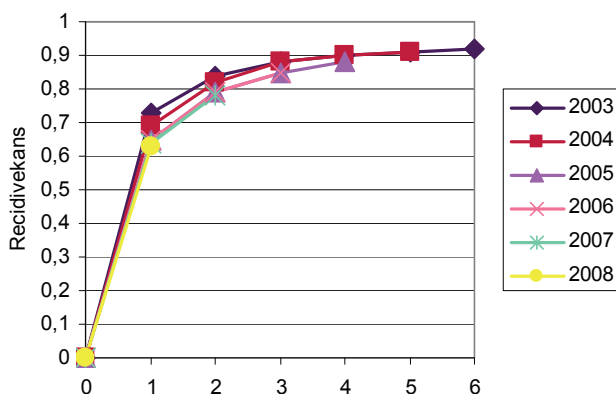
Omvang recidive daalt iets, ernst blijft stabiel

We onderscheiden vier aspecten van recidive: prevalentie, frequentie, omvang en gemiddelde strafdreiging (zie box 4). De recidiveprevalentie geeft aan hoeveel ZAVP's er recidiveren en binnen welke termijn (figuur 5a). Het percentage ZAVP's dat een jaar later recidiveert laat tussen 2003-2005 een daling zien, blijft in de cohorten erna min of meer gelijk en vertoont in 2008 opnieuw een lichte daling (hoewel van deze laatste groep slechts 1 observatiejaar beschikbaar is). De recidivefrequentie geeft aan hoe vaak ZAVP's recidiveren. Uit figuur 5b blijkt dat voor de cohorten 2004-2007 de recidivefrequentie in het eerste jaar is gedaald ten opzichte van cohort 2003. In het cohort 2008 lijkt opnieuw sprake van een lichte afname. Ook de recidiveomvang van de groep ZAVP's (figuur 5c) laat in 2008 een lichte afname zien. De 2- tot en met 6-jaarsrecidivefrequentie en -omvang laten ongeveer hetzelfde patroon zien (niet afgebeeld, zie tabellen 2 en 3 in de bijlage).

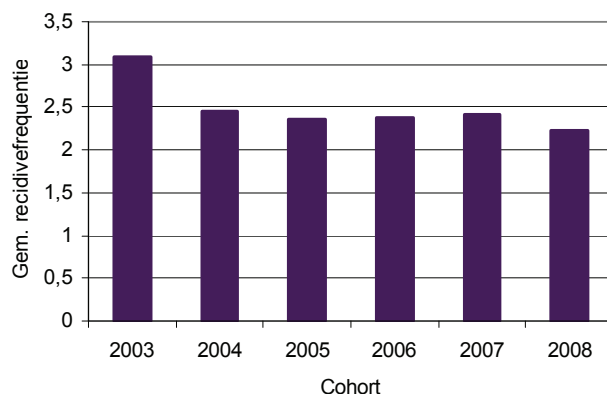
Tot slot wordt in figuur 5d de ernst van de recidivedelicten weergegeven in termen van de gemiddelde strafdreiging. Deze is na een afname in de periode 2003-2006 in de jaren 2007 en 2008 gelijk gebleven. Met andere woorden, de daling in de ernst van de recidivedelicten lijkt te zijn gestabiliseerd.

Kortom, de recidive laat na enkele stabiele jaren onder het meest recente cohort voor het eerst weer een lichte daling zien. Dit geldt zowel voor de prevalentie, frequentie als omvang van recidive. De ernst van de recidivedelicten blijkt in de laatste drie jaren te zijn gestabiliseerd.

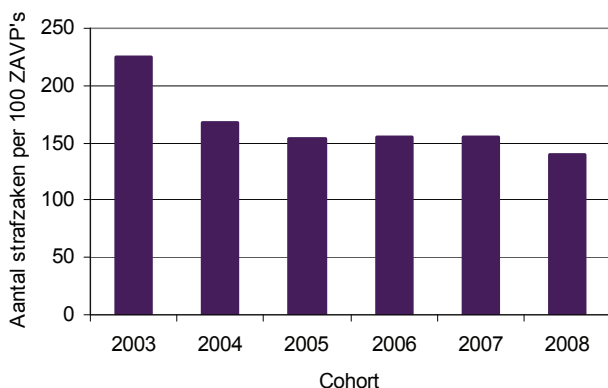
Figuur 5a Recidiveprevalentie

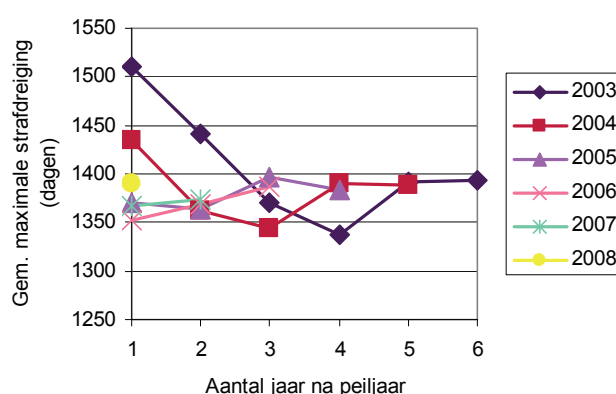
Figuur 5b Gemiddelde recidivefrequentie 1 jaar na peiljaar onder recidivisten

Figuur 5c Recidiveomvang 1 jaar na peiljaar

Figuur 5d Gemiddelde maximale strafdreiging

Box 4 Maten van recidive

In deze factsheet worden vier verschillende aspecten van recidive gebruikt. De recidive wordt telkens geteld in termen van strafzaken die *na het peiljaar worden ingeschreven* naar aanleiding van een misdrijf, die met een geldige afdoening worden afgedaan *of* nog niet afgedaan zijn (zie voor een complete lijst van geldige afdoeningen Wartna, Blom & Tollenaar, 2008).

De vier recidiveaspecten zijn:

- a **Recidiveprevalentie:** Het percentage veelplegers dat opnieuw in contact komt met justitie naar aanleiding van een geldige strafzaak. Deze maat laat zien welk percentage er weer opnieuw geregistreerd crimineel actief is.
- b **Recidivefrequentie:** Het gemiddelde aantal recidivestrafzaken per recidivist. Deze maat geeft aan hoe vaak *de recidivisten* onder de veelplegers recidiveren met een nieuwe geldige strafzaak.
- c **Recidiveomvang:** Het aantal nieuwe strafzaken per 100 veelplegers. Deze maat laat zien of de totale omvang van de geregistreerde criminaliteit verandert over de tijd, rekening houdend met de grootte van de cohort. Hierin tellen ook de veelplegers mee die geen nieuwe justitiecontacten hebben.
- d **Gemiddelde maximale strafdreiging:** Het gemiddelde strafmaximum van het wetsartikel van het zwaarste delict in de recidivezaken, in dagen. Deze maat laat zien of er ontwikkelingen zijn in de 'ernst' van de strafzaken tegen veelplegers. Het strafmaximum is echter slechts een ruwe indicatie van de werkelijke ernst omdat de rechter binnen een wetsartikel nog aanzienlijke ruimte is om de ernst te bepalen.

Conclusie

De nieuwste statistieken op geaggregeerd niveau van de monitor veelplegers laten zien dat:

- Het aantal ZAVP's voor het vierde opeenvolgende jaar is afgenomen.
- Het percentage pv's dat voor rekening komt voor de groep ZAVP's in de eerste jaren is afgenomen, maar in de laatste twee jaren blijft steken op 6,9%.
- Na enkele stabiele jaren is de recidive in het meest recente cohort weer gedaald. Zowel het percentage recidivisten onder de ZAVP's als de frequentie en omvang van recidive zijn afgenomen.

De aanpak van de veelplegers had drie hoofddoelstellingen. Het aantal ZAVP's moest afnemen, hun relatieve aandeel in de geregistreerde criminaliteit zou kleiner moeten worden en hun recidive moest omlaag. De hier getoonde statistieken wijzen in deze richting, maar onduidelijk blijft wat daarvan de oorzaken zijn. De vraag of de cijfermatige ontwikkeling in de resultaten van de monitor veelplegers het directe gevolg is van het gevoerde beleid op dit terrein, kan op grond van de in dit onderzoek verzamelde gegevens niet uitputtend worden beantwoord.

Met betrekking tot de achtergronden van de veelplegers, de delicten die zij pleegden en hun criminele verleden tonen de uitkomsten van de monitor het volgende aan:

- Het aantal ZAVP's is in alle herkomstgroepen over de totale periode gedaald. De daling is het sterkst onder de Surinamers; het aantal Surinaamse ZAVP's per 1.000 Surinaamse inwoners is met een derde afgenomen.
- Het aandeel vermogensdelicten onder ZAVP's is verder gedaald en het aandeel openbare-orde delicten en geweldsdelicten neemt verder toe.
- De door de reclassering gesignaleerde problemen op leefgebieden van de groep lijken ongeveer gelijk te zijn gebleven.
- De recente ZAVP-cohorten hebben in hun verleden minder pv's en minder strafzaken opgebouwd. Hun criminele carrière duurt gemiddeld even lang als die van het oudste ZAVP-cohort. De nieuwe ZAVP's lijken dus minder actief te zijn dan hun voorgangers.
- De recente ZAVP-cohorten hebben strafzaken met een lagere strafdreiging in hun verleden dan de oudere ZAVP-cohorten.

- De ZAVP's zijn minder vaak en gemiddeld korter ingesloten.

Het aandeel van de ZAVP's in de geregistreerde totale criminaliteit neemt af, net als hun groepsomvang. Daarentegen neemt de groep ZAVP's in de leeftijd 18-24 jaar juist toe. Deze groep heeft niet meer problemen in vergelijking met de oudere ZAVP's, maar is wel anders van samenstelling. Het is mogelijk dat hier sprake is van selectieve rechtshandhaving gericht op veelplegers in deze leeftijd, omdat het totale aandeel van verdachten onder 18-24-jarigen afneemt, vooral in 2008.

Literatuur

- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R.V., & Bakker, B.F.M. (red.) (2005). *Verdacht van criminaliteit: Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: WODC/CBS, 2005. Cahier 2005-2.
- Buuren S. van, Boshuizen, H.C., & Knook, D.L. (1999). Multiple imputation of missing blood pressure covariates in survival analysis. *Statistics in Medicine*, 18, 681-694.
- Ferwerda, H. Kleemans, E., Korf, D., & Laan, P. van der (2003). Veelplegers. *Tijdschrift voor criminologie*, 45, 110-118.
- Tollenaar, N., Meijer, R.F., Huijbrechts, G.L.A.M., Blom, M., & Harbachi, S. el. (2007). *Monitor veelplegers 2003-2006: Jeugdige en zeer actieve veelplegers in kaart gebracht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 256.
- Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2008). *De WODC-Recidivemonitor*. Den Haag: WODC.
- Wittebrood, K., & Nieuwbeerta, P. (2006). Een kwart eeuw stijging in geregistreerde criminaliteit: Vooral meer registratie en nauwelijks meer criminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(3), 227-242.

Bijlage

Tabel 1 Verhouding van de relatieve oververtegenwoordiging van herkomstgroep van de ZAVP's ten opzichte van de relatieve oververtegenwoordiging van herkomstgroepen van de verdachten

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Marokko	2,3	2,5	2,5	2,7	2,6	2,7
Ned. Antillen en Aruba	2,0	2,3	2,6	2,7	2,8	2,8
Suriname	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8
Turkije	0,8	0,8	0,9	0,8	0,9	1,0
Totaal westerse allochtoon	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Overig niet-westerse allochtoon	1,0	1,1	1,1	1,3	1,2	1,3

Noot: De relatieve oververtegenwoordiging is de verhouding van het aantal verdachten van een bepaald type per 1.000 van een herkomstgroep gedeeld door het aantal autochtone verdachten van een bepaald type per 1.000 autochtonen. Een getal van 2 betekent dat de relatieve oververtegenwoordiging van een herkomstgroep onder ZAVP ten opzichte van autochtonen 2 keer zo groot is dan de oververtegenwoordiging t.o.v. autochtonen van een herkomstgroep onder verdachten.

Tabel 2 Gemiddelde recidivefrequentie onder recidiverende ZAVP in de periode 2003-2008

	1	2	3	4	5	6
2003	3,1	4,4	5,5	6,5	7,5	8,3
2004	2,5	3,6	4,6	5,7	6,6	
2005	2,4	3,5	4,5	5,4		
2006	2,4	3,5	4,4			
2007	2,4	3,3				
2008	2,2					

Tabel 3 Recidiveomvang onder ZAVP in de periode 2003-2008

	1	2	3	4	5	6
2003	223,8	364,8	479,8	583,3	682,9	761,5
2004	167,0	294,4	404,1	509,2	595,0	
2005	152,7	271,4	382,4	471,4		
2006	154,1	276,2	369,7			
2007	154,4	257,7				
2008	138,5					

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.